

Голові Спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.071 Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова
із розгляду та захисту дисертації на здобуття
ступеня доктора філософії
Копанчуку Володимирі Олександровичу

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора
АНДРІЄНКА МИКОЛИ ВАСИЛЬОВИЧА на дисертацію Гуменюка Богдана
Борисовича на тему «Механізми державного регулювання у сфері інтегрованого
управління кордонами в Україні», поданої на здобуття освітньо-наукового
ступеня доктора філософії в галузі знань 28 Публічне управління та
адміністрування за спеціальністю
281 Публічне управління та адміністрування**

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження механізмів державного регулювання у сфері інтегрованого управління кордонами в Україні набуває особливого значення, в контексті необхідності зміцнення суверенітету української держави, забезпечення недоторканості та цілісності державних кордонів, створення такого рівня системи охорони і захисту державного кордону, щоб, на належному рівні, гарантувала б реалізацію національних інтересів у сфері безпеки державного кордону.

Процес формування та реалізації якіснової державної політики у сфері безпеки державного кордону повинен здійснюватися в контексті пріоритету захисту національних інтересів в умовах ефективної реалізації стратегічних документів, зокрема Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – Безпека країни», що введена в дію указом Президента України №392/2020 від 14 вересня 2020 року; Стратегії воєнної безпеки України, що введена в дію указом Президента України №121/2 021 від 25 березня 2021 року; Стратегії розвитку Державної прикордонної служби, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1189-р від 23 листопада 2015 року. Європейська і євроатлантична інтеграція стали для України ключовими державним пріоритетом і подальше удосконалення управління у сфері охорони та захисту кордонів України здійснюється з огляду на норми і стандарти, прийняті у спільнотах, повноцінним членом яких намагається стати Україна. Саме тому, Концепція інтегрованого управління кордонами в Україні запроваджена із 2010 року, стратегічним етапом розвитку якої стало ухвалення у 2019 році Стратегії інтегрованого управління кордонами й початок роботи Міжвідомчої робочої групи з питань інтегрованого управління кордонами.

У зв'язку з цим, розробка та адаптація української Стратегії інтегрованого управління кордонами до європейських стандартів, а, також, врахування ключових викликів, загроз, проблем й дестабілізаційного впливу фрагментарних державних управлінських рішень в означеній сфері потребують активної роботи регіональних та місцевих органів влади та є критично важливими завданнями для держави, в умовах воєнного стану.

Крім того, тема дисертаційного дослідження є надзвичайно актуальною та практично значущою, що підтверджується, зокрема, зв'язком з науково-дослідними роботами Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, зокрема, «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний № 0117U000103), «Шляхи удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування в сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний № 0120U104417) та «Управлінсько-правові засади розбудови Української держави в умовах трансформації геополітичних векторів» (державний реєстраційний № 0123U105202).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані у дисертації. Теоретичні основи та практичні рекомендації дисертаційного дослідження є обґрунтованими та науково підтвердженими. Результати дослідження свідчать про глибоке розуміння автором наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, що присвячені питанням сучасного стану та проблемам державного регулювання у сфері інтегрованого управління кордонами в Україні. Наукові джерела використані здобувачем переважно критично – з глибоким аналізом, коректною полемікою та аргументацією власного підходу до тих або інших положень, висновків чи пропозицій їх авторів, що свідчить про зрілість дослідника та його високу загальну наукову культуру.

Науково-теоретична основа рецензованого дослідження є придатною для провадження такого рівня робіт. Забезпечено також емпіричний елемент цього дослідження. Вдалими є структура та обсяг рецензованої дисертації.

Дисертаційна робота відзначається послідовністю та логічністю викладення матеріалу, що дозволяє всебічно розкрити проблему, поставлену в дослідженні. Мета і завдання дослідження повною мірою узгоджуються з планом дисертації, визначені правильно та логічно співвідносяться з об'єктом і предметом дослідження. Об'єкт і предмет дослідження сформульовані коректно та зауважень не викликають.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується коректною методологією, використаною нормативною базою, фундаментальною теоретичною та емпіричною основою дослідження, що свідчить про належний рівень оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Процес реалізації завдань дослідження здійснювався з використанням комплексних загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема абстрактно-логічного, ретроспективного, функціонального, економіко-статистичного, системного та порівняльного аналізу, декомпозиції та узагальнення.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Наукова новизна отриманих результатів дослідження визначається особистим внеском автора у вирішення актуального завдання в галузі публічного управління та адміністрування, що полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів державного регулювання у сфері інтегрованого управління кордонами в умовах трансформації парадигми забезпечення національної безпеки України, що конкретизована у таких положеннях:

у перше:

– розроблено комплексну модель інтегрованого управління державним кордоном, яка ґрунтуватиметься на комплексному підході рдо розгляду державного кордону не лише як прикордонного об'єкту, а й складної багатокомпонентної системи та яка буде спрямована

на зміцнення національної безпеки України; гармонійну інтеграцію України до європейського прикордонного простору; підвищенню ефективності транскордонного співробітництва та оперативного обміну інформацією з міжнародними партнерами щодо ризиків безпеки і міграційного тиску в умовах воєнного стану; забезпечення прозорості та підзвітності державного управління у сфері інтегрованого управління державним кордоном; створення комфортних умов для мобільності громадян, гуманітарного доступу та зростання рівня сервісу на державному кордоні в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення; розвиток суміжної інфраструктури, спроможної до адаптації до викликів надзвичайних ситуацій; забезпечення ефективного переміщення населення та потреб критичної логістики;

удосконалено:

- систематизацію об'єктів інтегрованого управління кордонами, зокрема виокремлено державний кордон (зокрема, зовнішні кордони), прикордонна зона, прикордонна смуга, прифронтна зона, контрольований прикордонний район, лінія прикордонних інженерних споруд, лінія розмежування, транспортні шляхи, пункт пропуску через державний кордон, технічні засоби прикордонного та митного контролю;

- через обґрунтування пропозиції щодо створення централізованої координаційної платформи під управлінням Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України; розробки єдиних протоколів реагування на надзвичайні ситуації; оптимізації логістичних маршрутів та інфраструктури на державному кордоні; впровадження регулярного національного моніторингу ефективності інтегрованого управління кордонами; закріплення на законодавчому рівні принципів міжвідомчої координації, інтегрованого аналізу ризиків та цифрової ідентифікації;

- механізми державного регулювання у сфері інтегрованого управління державним кордоном в Україні, що охоплюють як стратегічні, так і тактичні аспекти з урахуванням безпекових викликів, євроінтеграційного курсу України та умов воєнного стану в контексті гармонізації нормативно-правової бази України з законодавством ЄС шляхом адаптації до *acquis* ЄС у сфері інтегрованого управління державним кордоном; інфраструктурної та технічної модернізації об'єктів інтегрованого управління державним кордоном; удосконалення управління процесами модернізації інфраструктури; технологічної трансформації системи інтегрованого управління державним кордоном України; посилення цифрової інтеграції та інформаційної взаємодії в системі інтегрованого управління державним кордоном в умовах воєнного стану; підвищення стійкості та ефективності інтегрованого управління державним кордоном України через міжнародну підтримку; технічного та кадрового удосконалення безпекової сфери; створення комплексної моделі інтегрованого управління державним кордоном; адаптації інтегрованого управління державним кордоном України до кліматичних вимог Carbon Border Adjustment Mechanism;

дістали подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат науки публічного управління, зокрема запропоновано визначення понять «об'єкти інтегрованого управління державним кордоном», які визначаємо як матеріальні, нематеріальні, зокрема інформаційні, інфраструктурні елементи, засоби технічного забезпечення, а також просторові та функціональні компоненти, що перебувають під контролем відповідних суб'єктів і використовуються для реалізації заходів, спрямованих на забезпечення безпеки, правопорядку та ефективного функціонування системи управління державними кордонами в умовах національного та міжнародного співробітництва; та «механізми державного

регулювання інтегрованого управління державним кордоном» як комплекс засобів та інструментів для реалізації державного впливу на суб'єкти і об'єкти інтегрованого управління кордонами, протидії реальним та потенційним загрозам та своєчасного реагування на зміни міжнародної системи безпеки;

- принципи державного регулювання інтегрованого управління кордонами (принцип партнерства та багаторівневого врядування; принцип взаємної підзвітності та відповідальності; принцип синергії; принцип невідворотності покарання; принцип ефективності та оперативності; принцип стійкості та адаптивності; принцип інноваційності та технологічної модернізації; принцип довгострокового планування та прогнозування) із урахуванням особливостей взаємодії суб'єктів інтегрованого управління кордонами в умовах сучасного стану, враховуючи цілі та завдання Стратегії інтегрованого управління кордонами.

Аналіз структури та змісту дисертації. Дисертаційна робота оформлена відповідно до встановлених вимог. Зміст дисертації повністю розкриває поставлену мету та завдання дослідження. Викладення роботи здійснено в чіткій логічній послідовності, що відповідає завданням дослідження. Науковим положенням, викладеним у дисертації, притаманні логічність і повнота. Отримані висновки та рекомендації є науково обґрунтованими та практично значущими.

Загалом, дисертаційна робота, подана на захист, написана науковим стилем, а результати дослідження підтверджують висновки, які були сформульовані в дисертації.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в їх застосуванні в практичній діяльності та вдосконаленні управлінських процесів. Основні ідеї та висновки дослідження впроваджено у низці організацій, зокрема, у роботі: Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова в освітньому процесі при вивченні таких дисциплін як «Національна та громадська безпека», «Менеджмент в органах публічного управління», «Політика європейської інтеграції» «Інституціональне забезпечення в органах публічного управління», «Публічне управління та адміністрування: теорія, методологія, історія», «Концептуальні та правові засади забезпечення національної безпеки» для здобувачів вищої освіти факультету публічного управління денної та заочної форми навчання, які навчаються на першому та другому ступенях Бакалавр та Магістр за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування; для докторів філософії, які навчаються на третьому освітньо-науковому рівні здобувачів вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування (акт про впровадження від 11.06. 2025 р.); Служби відновлення та розвитку інфраструктури у Хмельницькій області в частині здійснення в межах визначення повноважень заходів з будівництва, ремонту, модернізації об'єктів і споруд оборонного та спеціального призначення (довідка про впровадження від 14.10.2025 р.; Хмельницької обласної ради в частині реалізації заходів міжнародного територіального співробітництва (довідка про впровадження від 15.10.2025 р.

Впровадження підтверджують ефективність результатів дослідження в різних сферах управління та енергетики.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих автором. Результати дисертаційного дослідження відображено автором у 10 публікаціях, серед яких

5 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України з державного управління, 5 тез – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження оприлюднено на вітчизняних та закордонних науково-практичних конференціях.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Гуменюка Богдана Борисовича відповідає нормативним вимогам, зміст дисертації повністю корелюється з темою, та повністю розкриває її. Дисертація є новаторською, самостійною, завершеною працею. Її оформлення відповідає встановленим вимогам. Структура дисертації повністю узгоджується з її новизною, метою і завданням дослідження, наукові положення викладені достатньо логічно і конкретно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах власних авторських досліджень.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, мають самостійний характер та отримані дисертантом на підставі особистих досліджень. Наукові доробки співавторів за темою дисертації не використовувалися. У результаті вивчення дисертації академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації не виявлено.

Дискусійні положення дисертації та зауваження щодо її змісту. Незважаючи на значну кількість науково обґрунтованих висновків, деякі положення все ж викликають дискусію та потребують додаткового пояснення, а саме:

1. На ст. 174 автором представлені заходи підвищення ефективності технічних засобів прикордонного і митного контролів, як складових інтегрованого управління ними, для відновлення прикордонних територій України, однак, незрозуміло чи передбачалось управління ризиками у рамках реалізації наведених заходів.

2. Під час розкриття питання про тестування та впровадження пілотних заходів інтегрованої взаємодії між органами місцевого самоврядування та державними структурами у прикордонних областях (ст. 190), хотілося б більше прикладних ілюстрацій.

3. У роботі автором наводяться результати узагальнення критичного аналізу проєктів, що реалізовується у рамках Карпатського Єврорегіону щодо проблематики підвищення ефективності інтегрованого управління державним кордоном, зокрема, через цифровізацію процедур перетину державного кордону, посилення безпеки кордонів та розвиток спроможностей органів публічної влади для ефективного реагування на сучасні виклики, але, у продовженні аналізу, очікувалося представлення власної думки автора щодо подальшого розвитку визначених проєктів шляхом застосування методів публічного адміністрування.

4. На ст. 61 автор досліджує спільні програми та платформи ЄС, що працюють для обміну даними та координації пошуково-рятувальних операцій, однак, із наданого матеріалу не до кінця зрозуміла думка автора чи є застосованим, з огляду на ситуацію, що склалася в нашій країні, в період дії військового стану, цей же досвід і в нашій державі на засадах оперативності та концептуально-ідеологічного зближення з європейською демократією.

5. На ст. 217 автор визначає принципи державного регулювання інтегрованого управління кордонами із урахуванням особливості взаємодії суб'єктів забезпечення інтегрованого управління кордонами, в умовах сучасного стану в Україні. Незрозуміло, які саме особливості розвиткової складової даних принципів автор мав на увазі, варто було б їх уточнити.

Висловлені зауваження не є істотними і не знижують позитивну оцінку дисертаційного дослідження. Загалом, дисертація написана на належному науковому рівні, є самостійною завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності комплексно вирішують наукову проблему.

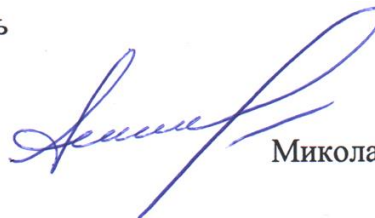
Загальний висновок щодо оцінки дисертаційного дослідження.

У цілому, розробки, що представлені у дисертаційній роботі Гуменюка Богдана Борисовича обґрунтовано у достатній мірі. Тему дисертаційного дослідження повністю розкрито; основну мету дисертації досягнуто завдяки якісному вирішенню її завдань. Дисертація «Механізми державного регулювання у сфері інтегрованого управління кордонами в Україні» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із подальшими змінами), Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 та зареєстрованим в Міністерстві юстиції 12 України 03 лютого 2017 року за № 155/30023, а її автор – Гуменюк Богдан Борисович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Офіційний опонент:

Начальник науково-дослідного центру

цивільного захисту Інституту наукових досліджень
з цивільного захисту Національного університету
цивільного захисту України
д.держ.упр., професор

Микола АНДРІЄНКО

Підпис офіційного опонента засвідчую:

заступник начальника Інституту
з наукової роботи,
к.т.н., с.н.с

Сергій ОГУРЦОВ